MODALITĂȚI DE NUMIRE A DIVINITĂȚII ÎN TEXTUL POETIC ARGHEZIAN

SIMONA CONSTANTINOVICI

Cuvinte-cheie: *text, poezie, Dumnezeu, religie, semantică, stilistică*

Numirea divinității devine din cele mai vechi timpuri, de la intrarea în era creştinismului sau, prin extindere, de la apariția limbajului conştientizat, o problemă reală, cu care se vor confrunta deopotrivă teologii, filosofii, scriitorii şi oamenii de rând. Raportarea la divinitate, la Dumnezeu, în tradiția creştină, duce implicit la conturarea unui discurs despre această realitate pe care nu o putem defini, în mod corect şi concret, apelând la obişnuitele incursiuni în planul mentalului personal sau colectiv. Avem la dispoziție, pe calea tradiției (moştenirii) culturale, doar un set limitat de noțiuni prin care putem încerca definirea parțială, niciodată absolută, a unei realități totalmente altcumva croite decât lucrurile şi ființele din proximitatea noastră. Terminologia religioasă se dovedeşte a fi neputincioasă în fața unei astfel de realități. Şi ne mai confruntăm cu ceva, cu o dimensiune suplimentară, care intervine atunci când încercăm să definim necunoscutul mut, Marele Luminător de Făclii: perplexitatea, asemănătoare cu acea stare de nedumerire şi nelinişte interioară, de frământare lăuntrică intensă, care ne cuprinde când ne gândim la moarte, la acel Dincolo de nepătruns cu puterile minții. Există un punct de tangență, un spațiu în care *discursul despre moarte* se întâlneşte inevitabil cu *discursul despre Dumnezeu*.

„Se poate spune că, în istoria teologiei, problema *Numelor divine* (*Summa theologiae*, I a, q. 13) a lui Toma d'Aquino reprezintă prima expunere sistematică despre condițiile posibilității unui discurs

BDD-A13030 © 2013 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:39 UTC)

asupra lui Dumnezeu. […] În plus, Toma d'Aquino a avut meritul de a arăta continuitatea analogică între limbajul simplu uman şi Cuvântul lui Dumnezeu. Folosind *analogia entis*, el scoate în evidenţă aptitudinile semantice ale limbajului uman obişnuit de a numi ceea ce îl depăşeşte, de a desemna ceea ce scapă conceptualităţii. Întreaga teologie a numelor divine tinde să arate posibilitatea şi legitimarea unui discurs „semnificativ" asupra lui Dumnezeu, nu numai când acest discurs nu poate să fie verificat în mod empiric (ceea ce este evident), ci şi când acest discurs nu furnizează reprezentări conceptuale adecvate. Această diferenţă între semnificaţie şi reprezentare este o piesă esenţială a teoriei numelor divine"[1].

Dimensiunea religiosului generează un spaţiu lexical şi semantic important, de neignorat în poezia arghezian㠹. Numirea divinităţii, dacă ar fi să ne oprim doar la unul din aspectele acestui lexic, comportă aproape 30 de forme lexicale inventariate de noi, cuvinte simple, compuse sau perifraze. Răspândite în toată lirica, nu doar în psalmi, teonimele hristice se înscriu, din punct de vedere semantic, în logica niciodată stinsă a căutării unor răspunsuri, a unor temeiuri existenţiale. Le putem considera, în egală măsură, ca pe o reminiscenţă a faptului că, la un moment dat, Arghezi a ales să meargă la mănăstirea Cernica. Citirea şi înţelegerea Bibliei, rugăciunea, liturghia, familiarizarea cu toate ritualurile specifice unei zile petrecute în spirit monahal, dar şi desprinderea categorică de normele instituite de religie, nu aveau cum să nu lase urme în mentalul scriitorului. În poezie, „traducerea" lor se face adesea în limbaj metaforic, cu nuanţe diferite, care pornesc de la semantismele creştine binecunoscute şi ajung până-n zona antinomiilor contextuale, a paradoxurilor, a disocierilor frapante de fiinţa divină.

Într-unul din subcapitolele cărţii *Lexicologie biblică românească*, intitulat *Cântările lui Moise. Probleme ale traducerii*, Eugen Munteanu aduce în discuţie problema teonimelor creştine fundamentale, întâlnite, în mod constant, în lucrările cu caracter religios:

[1] Geffré, Claude, *Creştinismul: a spune „Dumnezeu" în istorie*, în Jacques Bersani, (coord.) *Enciclopedia religiilor*, traducere de Nicolae Constantinescu, Bucureşti, Pro Editură şi Tipografie, 2005, p. 277-278.

BDD-A13030 © 2013 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:39 UTC)

„2.1.5.4. Versetele 10-15 conţin câteva din teonimele creştine fundamentale: *Împărat ceresc* (gr. *βασιλεύς*), *Dumnezeu ceresc* (gr. *θεός έπουράνιος*), *Părinte Atotputernic* (gr. πατήρ παυτοκράτωρ), *Sfântul Duh* (gr. άγιον πνεύμα), *Mielul lui Dumnezeu* (gr. *άμνός τού θεού*), *Fiu al Tatălui* (gr. *υίός τού πατρός*). Sintagma *Unul-Născut* (gr. *μουογενής*, lat. *unigenitus*), atributul suprem al lui Iisus Hristos, a fost precedată în vechile texte bisericeşti (Varlaam, Dosoftei ş.a.) prin formula *Singur-Născut*."[2].

Unele dintre aceste teonime apar şi-n textul poetic arghezian, în compania altora, inventate de scriitor, care se vor înscrie în categoria creaţiilor lexicale inedite, metaforice.

Numirea divinităţii prilejuieşte, aşadar, la un poet nonconformist ca Tudor Arghezi, un adevărat regal lingvistic şi stilistic. Ordonarea numelor de acest fel, implicate în discursul poetic arghezian, ar putea fi realizată în funcţie de capacitatea acestora de a genera semantisme multiple, legate de spaţiul mistico-religios, adică un câmp semantic dominant.

Arhilexemul, numele în jurul căruia se va ţese întreaga paradigmă, va fi *Dumnezeu*. În subsidiar, ţinem cont de faptul că acest nume e trivalent din punct de vedere semantic. În el se regăsesc cele trei ipostasieri (ipostaze), ale Sfintei Treimi: *Tatăl, Fiul, Sfântul Duh*. Prin urmare, cele trei nume incluse, ţesute în semantismul generic, cel dat de lexemul *Dumnezeu*, prezente laolaltă în spaţiul sacramental, în momentul rostirii rugăciunii *Tatăl nostru*, spre exemplu, vor fi ordonate în proximitatea acestuia. Întâietatea arhilexemului, dacă putem spune astfel, este dată, pe de o parte, de numărul ocurenţelor şi, pe de altă parte, de capacitatea lui evidentă de a da naştere la o multitudine de frazeologisme, aproape toate – fapt care spune mult despre semantica acestui nume! – activate de locutorul de limba română actuală în circumstanţe diferite ale existenţei lui (*bătut de Dumnezeu*, *cum dă Dumnezeu*, *Dumnezeule!*, *Dumnezeu să mă*

[2] Eugen Munteanu, *Lexicologie biblică românească*, Bucureşti, Editura Humanitas, 2008, p. 169.

BDD-A13030 © 2013 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:39 UTC)

ierte!, *pe ce pune (el) mâna, pune şi Dumnezeu mila*, *a se uita la cineva ca la Dumnezeu*, *a nu avea niciun Dumnezeu*, *a da cu barda în Dumnezeu*, *a fi omul lui Dumnezeu*, *a fi pâinea lui Dumnezeu* etc.)[3]. Apariția sa în 72 de contexte îl legitimează şi-l încadrează în lexicul arghezian dominant de sorginte latină.

„Simbolurile Treimii creştine (un singur Dumnezeu în trei Persoane ce nu se deosebesc între ele decît ca relații opuse, şi nu prin existența ori prin esența lor, şi cărora li se atribuie puterea – Tatăl –, Inteligența – Logosul – şi dragostea – Sfântul Duh) sînt: triunghiul echilateral; trifoiul; un ansamblu cuprinzând un tron (puterea), o carte (cunoaşterea), un porumbel (dragostea); o cruce cu Tatăl în partea de sus, Fiul la mijloc şi porumbelul Sfântului Duh la bază; trei cercuri ce se intersectează semnificând comuna lor infinitate; un grup de trei îngeri, de staturi diferite, amintind de vedenia lui Avraam, sub stejarul din Mamre.”[4].

Facem, din start, distincția cuvenită între cele două tipuri de teonime: *teonimele creştine fundamentale*, care fac parte din „cunoaşterea tezaurizată (cultura)”[5], cu semantică bine conturată şi cunoscută de către cei care le întrebuințează, şi *teonimele poetice* (nu neapărat argheziene), care disting limbajul liricii de limbajul religios. „În sens larg, teonimia desemnează acea ramură a onomasticii care studiază toate numele atribuite divinității în cultura universală.”[6] Numirea divinității, *teonimia*, intră în câmpul de investigație, constituie obiectul de studiu prin excelență al onomasticii, care, în acest context, nu poate face abstracție de instrumentele de lucru de

[3] Vezi Cătălina Mărănduc, *Dicționar de expresii, locuțiuni şi sintagme ale limbii române*, Bucureşti, Editura Corint, 2010, p. 118-119.

[4] Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Treime, triadă*, în *Dicționar de simboluri. Mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere*, Iaşi, Editura Polirom, 2009, p. 949.

[5] Paul Cornea, *Interpretare şi raționalitate*, Iaşi, Editura Polirom, 2006, p. 262.

[6] Vezi Ana-Maria Gînsac, *Teonimie românească*, Iaşi, Editura Universității Alexandru Ioan Cuza, 2013. (http://www.editura.uaic.ro/fisa-carte.php?ctg=in_pregatire&id_c=1182)

BDD-A13030 © 2013 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:39 UTC)

tip teologic. Se presupune că teologii sunt persoanele competente, avizate, în decodificarea acestor cuvinte. Fiind vorba de text poetic, ramificațiile conceptual-semantice vor ține sau nu seama de logica şi rațiunea, de, până la urmă, dogmatismul religiei, de orice tip ar fi aceasta. Teonimele argheziene, cum era de aşteptat, se înscriu în teritoriul aflat la limita dintre dogmatismul religiei ortodoxe şi spiritul liber, dezinhibat, al discursului liric.

Dumnezeu

„În limbajul religios, «Dumnezeu» este un concept pe baza căruia se construiesc toate celelalte concepte, oferind, astfel, o unitate indestructibilă întregului sistem de concepte aferent religiei. Considerăm că nicio altă terminologie nu se caracterizează printr-o coerență atât de mare şi, în această ordine a ideilor, putem considera terminologia religioasă – dacă ni se permite o metaforă, *mutatis mutandis* – ca o reverie foarte dinamică, în care punctul care focalizează tot ce pleacă şi ce vine este conceptul de «Dumnezeu».”[7].

Toate teonimele prezente în lirica arghezianăşi discutate în această lucrare, de la cel hristic prin excelență la cele inedite, extrem de poetice, se subordonează arhilexemului *Dumnezeu*, cu alte cuvinte, derivă din semantismul conceptului fundamental al religiei creştine. Acest cuvânt care înscrie discursul liric în zona sacrului nu poate fi substituit, nu are sinonime perfecte, este, prin urmare, egal cu sine însuşi. Cunoaşte şi forme cu determinant, antepus sau postpus, de tipul: *Dumnezeu mare, singurul Dumnezeu, Dumnezeu de piatră, prea-bunul Dumnezeu, Dumnezeu ce vede toate, Dumnezeu cel viu* etc. Determinantul trimite, de fiecare dată, spre un alt atribut al divinității. Regimul apozițional sau atributiv împlineşte, fixează mai bine, prin reluare de trăsături semantice, sensul determinatului.

[7] Nadia Obrocea, *Elementul latin în limbajul religios românesc*, Szeged, JATEPress, 2013, p. 53.

BDD-A13030 © 2013 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:39 UTC)

Dicţionarul de simboluri defineşte divinitatea, la articolul *Dumnezeu, zeu*, astfel: „Divinitatea este şi îl simbolizează pe Unu, către care tind toate manifestările, Viaţa, în care se împlineşte orice viaţă.”[8].

Dubletul *Tată(l)/ Părinte* apare cu termeni nesubstituibili în contextul poetic arghezian. *Tatăl* e unul, trimite doar la o întrupare, masculină întotdeauna. *Părinte* e ambivalent, cu trimitere atât la *mamă*, cât şi la *tată*, atât la feminin, cât şi la masculin. *Părinte*, din sintagmele nominale *Sfinţii Părinţi*, *părinte spiritual*, restrânge aria semantică la persoane de sex masculin. În ordine teologică, *Părinte*, grafiat cu majusculă, e legat mai mult de terestru, de ierarhizarea clericală, orice preot poate fi apelat prin acest nume. Cel de jos, preotul, clericul, e cel care transmite sensul divin, e instrumentul prin care Dumnezeu se lasă înţeles într-un mod umanizant. Doar unora dintre aceştia le este sortit să fie sanctificaţi, să intre în rândul sfinţilor. De aici, din această permanentă raportare, apare şi transferul numelui *Părinte* pe un alt palier de semantizare. Axa semantică poate fi trasată, în cazul acestei vocabule, pe verticală, din punctul cel mai înalt, al divinităţii supreme, intangibile şi imuabile (*Dumnezeu*, adică *Părintele*) la cel mai de jos, adânc legat de htonian, de perisabil, de tangibil şi mult prea trecător. Dumnezeu se construieşte întotdeauna pe firul unei semantici pozitive şi indivizibile, sub raportul înţelegerii ultime. La polul opus, *Careva* urmează firul unei semantici negative şi divizibile, incerte.

„Pentru evitarea numelui propriu se foloseşte un cuantificator nedefinit cu trăsătura semantică intrinsecă [+ Specific], invariabil *cutare* (*a venit cutare*; *a citit cutare*). *Cutare* intră în opoziţia + / – Specific cu *cineva*, respectiv *ceva*.”[9].

[8] Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *op. cit.*, p. 361.
[9] Vezi Andra Vasilescu, *Pronumele*, în *Gramatica limbii române. I. Cuvântul*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2005, p. 259.

BDD-A13030 © 2013 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:39 UTC)

„Tatăl dobândeşte o *măreţie culturală* în miturile despre origini ; simbolistica lui se confundă atunci cu aceea a cerului şi trădează sentimentul unei absenţe, al unei lipse, al unei pierderi, al unui gol pe care doar cel care ne-a dat viaţă l-ar putea umple.”[10].

Religia, filosofia şi lingvistica, atunci când e vorba de dialectica ideii de Dumnezeu, ajung arareori la consens. Dacă ne referim la religie şi filosofie, acestea, până la un punct, operează cu termeni comuni, de tipul: *a fi, fiinţă, fiinţare, a deveni, devenire, moarte, viaţă* etc. Terminologiile lor, în ansamblu, însă, trasează semantisme diferite, au finalităţi distincte, chiar dacă unii termeni par să răspundă aceloraşi întrebări sau să se cantoneze în acelaşi orizont al cunoaşterii.

„Cuvântul „Dumnezeu” denumeşte o realitate misterioasă, pe care oamenii o caută pe bâjbâite încă de la origini. Istoria religiilor poate permite reperarea condiţiilor concrete care au favorizat această funcţie teogenică, a cărei origine trimite la omul însuşi şi la enigma sa.”[11].

Iată, în poezia argheziană, lungul drum al semanticii acestui lexem: „Şi *Dumnezeu*, ce vede toate,/ În zori, la cinci şi jumătate,/ Pândind, să iasă, prin perdea,/ O a văzut din cer pre ea.” (*Mâhniri*); "Cercasem eu, cu arcul meu,/ Să te răstorn pe tine, *Dumnezeu*!” (*Psalm*, I, 17); „Căci *Dumnezeu*, păşind apropiat,/ Îi vezi lăsată umbra printre boi.” (*Belşug*); „Ce poţi avea, sufletul meu,/ Când soarele ne pune-n ramuri iară/ Ori un inel de foc, ori o brăţară,/ Cu mâna caldă a lui *Dumnezeu*?” (*Pia*); „De chinul dulce, dat de *Dumnezeu*,/ Care-a trecut prin mine şi te umple.” (*Jignire*); „O! cucuvaia lui *Dumnezeu*,/ Gândesc c-ai fi sufletul meu!” (*Graiul nopţii*); „Şi am călcat potecile lui *Dumnezeu*/ Cu luare-aminte.” (*Întâmpinare*); „Eu mă făiesc că nu vând ca atâţia/ Tezaurele mele. Nici nu ştiu/ Dacă pe piaţă *Dumnezeu* cel viu/ S-a ieftenit mai mult

[10] Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *op. cit.*, p. 920.
[11] Claude Geffré, *op. cit.*, p. 268.

BDD-A13030 © 2013 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:39 UTC)

decât tărâţea.” (*Vraciul*); „Ne vom iubi, negreşit, mereu/ Strânşi bucuroşi la masă,/ Subt coviltirele lui *Dumnezeu*.” (*De-a v-aţi ascuns...*); „Genele lui *Dumnezeu*/ Cad în călimărul meu.” (*Incertitudine*); „Îmi caut leacul/ Şi la *Dumnezeu* şi la Dracul./ Degeaba./ Văzduhul mă ustură ca leuşteanul şi ceapa.” (*Streche*); „La patul vecinului meu/ A venit az-noapte *Dumnezeu*./ Cu toiag, cu îngeri şi sfinţi.” (*Cântec mut*); „Pe atuncea, *Dumnezeu*,/ Singur, o ducea cam greu.”; „Uite-l că vine şi *Dumnezeu* înot/ Prin norii albi de trandafir,/ Dimprejurul sfintei sale mânăstiri.” (*Facerea lumii*); „Pentru leacurile din măceşii sânului tău/ Am înfruntat mânia lui *Dumnezeu*.” (*Înviere*); „Seara stau cu *Dumnezeu*/ De vorbă-n pridvorul meu.” (*Denie*); „Nu eşti al singurului *Dumnezeu*,/ Ca luna, ca o stea, ca o pustie,/ Eşti şi al semenului meu.” (*Dacica*); „A vrut *Dumnezeu* să scrie/ Şi nici nu era hârtie.”; „Câtu-i *Dumnezeu* de mare/ N-avea trei clase primare.” (*ABECE*); „Făcându-se pentru mine pitic,/ M-a bătut pe umeri *Dumnezeu*/ Cu mâna lui femeiască.”; „O să-mi spuie altădată, *Dumnezeu*,/ În ceasurile mici din amurg,/ Când vom vorbi în patru ochi.” (*Tot o sarică*); „Înmulţindu-se piticii,/ Şi gângavii şi pelticii./ I-a primit şi *Dumnezeu*,/ Care, dintr-un curcubeu,/ Îi scrutează cu ochianul/ Toată ziua şi tot anul.” (*Ţara piticilor*); „Dar auzind o şoaptă, m-am întors:/ Vorbise vântul într-un lan de orz.../ Omul cu şoimul caută mereu/ Răspântia lui *Dumnezeu*.” (*Mă uit la flori*); „Eu cânt, aşa-ntr-o doară, ca pentru *Dumnezeu*.” (*Romanţă*); „Ai văzut cum *Dumnezeu* ne păcăleşte,/ De ne trec lucrurile printre deşte?/ Ce şiret! Ce calic! Ce tertipar!” (*Ai văzut?*); „Te vei lupta prin timpuri cu zeci de *dumnezei*,/ Îngrămădiţi pe tine şi poruncindu-ţi: «Crede!»,/ Să-ţi fure giuvaerul ascuns, ce nu se vede.” (*La stele*); „Cum de-ţi uiţi în ceasul rău,/ Omule-al lui *Dumnezău*,/ Cu năravuri boiereşti,/ Turma dată s-o păzeşti?” (*Cine fuge?*); „Într-un tărâm pustiu, cu *Dumnezeu*,/ Noi singuri între vulturi şi zimbri, el şi eu.” (*Din peşteri*); „Urându-i-se singur în stihii,/ A vrut şi *Dumnezeu* să aibă-n cer copii” (*Adam şi Eva*); „El, *Dumnezeu*, venind în rotogoale,/ În supărarea Prea-Sfinţiei-Sale/ I-a luat de scurt, poruncile ştiute/ Cum le-au călcat aşa de iute.”; „Că *Dumnezeu* loveşte-ntotdeauna/ Mai tare decât faptele minciuna.” (*Pedeapsa*); „Dau adăpost subt un acoperiş cu mine/ Lui *Dumnezeu* şi marilor

BDD-A13030 © 2013 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:39 UTC)

minuni,/ Cum aş putea să nu mă-nfricoşez?" (*Iată, sufletule...*); „Îmi pare rău că *Dumnezeu*, pe toți,/ Ne ia drept nişte spărgători şi hoți/ Şi nişte haimanale,/ Crezând că tot umblăm după parale/ Şi după giuvaerele Măriei-Sale." (*Îmi pare rău*); „Porunca e să rabzi din greu,/ Că judecata-i a lui *Dumnezeu*." (*Viii şi morții*); „Maica mare are mii/ De ani mari între vecii,/ Dar mai tânără mereu/ S-a-ntrecut cu *Dumnezeu*." (*Balada unirii*); „Ageşul şi Oltul meu,/ Vă păzeşte *Dumnezeu*." (*Apele tăcute*); „Vream să-l înțeleg mereu/ Pe preabunul *Dumnezeu*:/ L-am chemat un veac întreg,/ Dar nici azi nu-l înțeleg." (*Litanie*); „Pământul meu te cere, cerul meu,/ În care-aud şoptind pe *Dumnezeu*." (*Mi-e dor de tine*); „Te adormeam pe brațul meu/ Şi-acuma dormi la *Dumnezeu*." (*Litanii*)

Vom reproduce, în continuare, trei articole din dicționarul nostru intim legate de tema discuției[12]:

DUMNEZEIESC (2), **-IASCĂ**, *dumnezeieşti*, adj. *Dumnezeu* + suf. *-esc*. **1.** Al lui Dumnezeu, privitor la Dumnezeu; divin. **2.** Fig. Minunat, superb, splendid. Fantomă trecătoare, el ar fi fost să fie/ *Dumnezeiasca* lumii sublimă mărturie. (III, 299); Puterea lui *dumnezeiască*,/ Dormind mereu, căta să-l mai trezească:/ I-a rupt un os din coaste, ceva,/ Şi-a zămislit-o şi pe Eva. (IV, 216).

DUMNEZEIEŞTE (1) adv. *Dumnezeu* + suf. *-eşte*. Minunat, superb, splendid. Auzi?/ Cartofii sunt lehuzi./ Ascultă, harul a trecut prin ei/ Virginal, candid şi holtei,/ *Dumnezeieşte*. (I, 171).

DUMNEZEU[13] (72), (rar) *dumnezei*, s.m. Lat. *dom(i)ne deus*. **1.** Ființă supremă, în religiile monoteiste, creator şi cârmuitor al lumii, principiu fundamental al existenței şi al ordinii universale. * Expr. *A porni* (sau *a merge* etc.) *cu Dumnezeu*: a porni (sau a merge etc.) în pace, cu bine, sănătos. **2.** Divinitate, zeu. Variantă fonetică: *Dumnezău*. În structura unui titlu de poem: *Vaca lui Dumnezeu* (II, 19). Cuvânt fundamental, de neînlocuit, al lexicului poetic arghezian. Am luat ocara, şi torcând uşure/ Am pus-o când să-mbie, când să-njure./ Şi am făcut-o *Dumnezeu* de piatră. (I, 10); Cercasem eu, cu

[12] Simona Constantinovici, *Dicționar de termeni arghezieni*, volumul I (A-F), Timişoara, Editura Universității de Vest, 2004, p. 364-365.
[13] Vezi Nadia Obrocea, *op. cit.*, p. 67.

BDD-A13030 © 2013 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:39 UTC)

arcul meu,/ Să te răstorn pe tine, *Dumnezeu*!/ Tâlhar de ceruri, îmi făcui solia/ Să-ți jefuiesc cu vulturii Tăria. (I, 25); Ce poți avea, sufletul meu,/ Când soarele ne pune-n ramuri iară/ Ori un inel de foc, ori o brățară,/ Cu mâna caldă a lui *Dumnezeu*? (I, 53); O! cucuvaia lui *Dumnezeu*,/ Gândesc c-ai fi sufletul meu! (I, 84); Eu mă făiesc că nu vând ca atâția/ Tezaurele mele. Nici nu ştiu/ Dacă pe piață *Dumnezeu* cel viu/ S-a ieftenit mai mult decât tărâțea. (I, 134); Scama tristeților mele/ Se-ncurcă noaptea cu ele,/ Genele lui *Dumnezeu*/ Cad în călimărul meu. (I, 193); Îmi caut leacul/ Şi la *Dumnezeu* şi la Dracul,/ Degeaba./ Văzduhul mă ustură ca leuşteanul şi ceapa. (I, 204); La patul vecinului meu/ A venit az-noapte *Dumnezeu*./ Cu toiag, cu îngeri şi sfinți. (I, 223); Seara stau cu *Dumnezeu*/ De vorbă-n pridvorul meu. (II, 30); Dau adăpost subt un acoperiş cu mine/ Lui *Dumnezeu* şi marilor minuni,/ Cum aş putea să nu mă-nfricoşez? (II, 71); Făcându-se pentru mine pitic,/ M-a bătut pe umeri *Dumnezeu*/ Cu mâna lui femeiască. (II, 74); *Domnul, Dumnezeul* mare/ Mi-a umplut două pahare/ Din cerescul lui rachiu/ Scos din lună cu burghiu. (II, 117); Nu eşti al singurului *Dumnezeu*,/ Ca luna, ca o stea, ca o pustie,/ Eşti şi al semenului meu. (II, 121); Atâta cer pentru atâta sat!/ Atâta *Dumnezeu* la un crâmpei!/ Un greiere de om stă-ngenunchiat/ Cu cobza-n rugăciunea ei. (II, 150); Ai văzut cum *Dumnezeu* ne păcăleşte,/ De ne trec lucrurile printre deşte?/ Ce şiret! Ce calic! Ce tertipar!/ Pune un lucru tot într-alt tipar. (II, 208); Cine apasă omul pe *Dumnezeu* apasă,/ Căci amândoi sunt unul şi au aceeaş casă. (II, 219); Te vei lupta prin timpuri cu zeci de *dumnezei*,/ Îngrămădiți pe tine şi poruncindu-ți: «Crede!»,/ Să-ți fure giuvaerul ascuns, ce nu se vede. (III, 71); Bisericuța-i martor, să v-amintiți mereu/ Ciocoii că-s tovarăşi, de brâu cu *Dumnezeu*. (III, 119); Şi oamenii *s-au dus şi dus* mereu,/ Cum zic, *cu Dumnezeu*. (III, 185); Aş vrea să fi rămas ce-am fost./ La peştera cu turle de piscuri, mut şi prost,/ Într-un tărâm pustiu, cu *Dumnezeu*,/ Noi singuri între vulturi şi zimbri, el şi eu. (III, 273); Dar *Dumnezeu* s-a pus/ Să lucreze colo, sus. / A luat o foarfecă odată/ Şi hârtie neliniată. (IV, 97); Bun!... Bun de tot!.../ Uite-l că vine şi *Dumnezeu* înnot/ Prin norii albi de trandafiri,/ Dimprejurul Sfintei Sale mânăstiri. (IV,

BDD-A13030 © 2013 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:39 UTC)

102); Câtu-i *Dumnezeu* de mare/ N-avea trei clase primare./ La citit se-mpiedică,/ Nu ştie-aritmetică. (IV, 109); *Dumnezeu* cel nepătruns,/ Dându-i tron înnalt, l-a uns. (IV, 190); Urându-i-se singur în stihii,/ A vrut şi *Dumnezeu* să aibă-n cer copii/ Şi s-a gândit din ce să-i facă,/ Din borangic, argint sau promoroacă,/ Frumoşi, cinstiți, nevinovați. (IV, 215); El, *Dumnezeu*, venind în rotogoale,/ În supărarea Prea Sfinției Sale/ I-a luat de scurt, poruncile ştiute/ Cum le-au călcat aşa de iute. (IV, 220); Pe strune cântă şi el, pe strune cânt şi eu./ Eu cânt, aşa-ntr-o doară, *ca pentru Dumnezeu*. (IV, 245); Cum de-ți uiți în ceasul rău,/ Omule-al lui *Dumnezău*,/ Cu năravuri boiereşti/ Turma dată s-o păzeşti? (IV, 253).

Reprezentarea antropomorfică a divinității

După parcurgerea acestor exemple, o întrebare se impune: *Cum este reprezentată divinitatea în poezia argheziană?* Tiparele sunt preluate din panoplia trăsăturilor anatomice ale ființei umane. Avem o reprezentare antropomorfică. „Seara stau cu *Dumnezeu*/ De vorbă-n pridvorul meu." (II, 30) ne certifică o prezență caldă, prietenoasă, un egal şi-un bun ascultător. De la egalitate se ajunge, în unele poeme, la retrogradarea ființei divine, tot pe calea instituirii unui antropomorfism generic: „Câtu-i *Dumnezeu* de mare/ N-avea trei clase primare./ La citit se-mpiedică,/ Nu ştie-aritmetică." (IV, 109) Şi tot o trimitere la caracterul omenesc apare-n versurile: „Ai văzut cum *Dumnezeu* ne păcăleşte,/ De ne trec lucrurile printre deşte?/ Ce şiret! Ce calic! Ce tertipar!/ Pune un lucru tot într-alt tipar." (II, 208), unde *şiret, calic, tertipar* construiesc o triadă nominală cu semantism negativ, reperabil la o anumită categorie de ființe umane, nicidecum în definiția dată în unanimitate divinității. Aducerea divinității la scara omenescului face posibilă comunicarea. Prin această tehnică a inversării pionilor pe masa existentului, nu se mai instaurează discrepanța dintre El şi poet.

Metaforă personificatoare este una din figurile prin care accesul la semnificația numelui sfânt ar putea fi facilitat: „mâna caldă a lui *Dumnezeu*" (I, 53); „M-a bătut pe umeri *Dumnezeu*/ Cu mâna lui

BDD-A13030 © 2013 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:39 UTC)

femeiască." (II, 74) Apropierea de uman se produce prin marcarea unei trăsături anatomice: *mâna* (caldă, femeiască). Prin acest organ se face semnul crucii, esențial în religia creştină. Dumnezeu sau Isus Hristos e reprezentat, de obicei, cu mâna ridicată la nivelul bustului. Trimiterea la organul vederii e făcută, în poemul *Incertitudine*, prin apel la sinecdocă: „Genele lui *Dumnezeu*/ Cad în călimărul meu." În toate reprezentările (pictură, sculptură etc.), elementele asupra cărora se fixează interpretarea sunt *mâna* şi *ochiul* (privirea). Dacă extindem discuția la iconografia românească, constatăm că există un moment în istoria lor în care privirea[14] enoriaşului se intersectează, pe calea rugăciunii fervente, cu ochiul figurii sfinte (vezi Fecioara Maria, spre exemplu), rezultând, din această relaționare, icoanele făcătoare de minuni. În exemple de acest fel, poetul îşi manifestă iubirea față de Dumnezeu, acționează ca un veritabil creştin. Îl vede viu şi activ pe Dumnezeu. Mâna divină dăruieşte iubire şi mult har, fiind, în acest sens, fertilă. În altele, asistăm la împietrirea divinității, la anihilarea puterilor acesteia, la, cu alte cuvinte, negarea sa. Metafora „Dumnezeu de piatră" (I, 10), reductibil la registrul negativ al *ocarei* sau *mâniei*, distrugător şi incapabil de-a absorbi semantismul iubirii, ne arată un alt fel de divinitate, acut non-participativă.

Despre cât de incomodă şi de nestatornicită este la Arghezi, uneori, relația cu Dumnezeu aflăm din versurile: „Îmi caut leacul/ Şi la *Dumnezeu* şi la Dracul./ Degeaba./ Văzduhul mă ustură ca leuşteanul şi ceapa." (*Streche*), în care distanța dintre *bine* şi *rău*, dintre *pozitiv* şi *negativ*, *cunoaştere* şi *ignoranță*, *rugă* şi *blestem* se reduce simțitor, instituind în text o stare generică, tensionată, afişată tranşant, de întâlnire la limită a contrariilor, de cumul semantic divergent, de polarizare semantică.

Sfânta Treime sau simplu, *Treimea*, include cele trei ipostasieri (ipostaze): *Tatăl, Fiul* şi *Sfântul Duh*. Sfântul Augustin este printre cei care au teoretizat acest concept. „Scrierile sale asupra Treimii şi

[14] Daniel Barbu, *Scrisoare pe nisip. Timpul şi privirea în civilizația românească a secolului al XVIII-lea*, Bucureşti, Editura Antet, 1996.

BDD-A13030 © 2013 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:39 UTC)

asupra harului divin vor inspira întreaga tradiție teologică a catolicismului roman."[15].

Tată(l)

„Săpând s-a rupt lopata. Cel ce-o ştirbise, iată-l,/ Cu moaştele-i de piatră, fusese însuşi *Tatăl*." (*Între două nopți*); „Nemaiputând săți rabde nici tăcerea,/ Nici depărtarea, nici puterea,/ Şi în nestare a trăi uitată,/ Mâhnita lume te alese *tată*." (*Tu*)

Definirea poetică arghezianã se face, în poemul *Tu*, prin activarea triadei lexicale *tăcere, depărtare, putere*, trei atribute incontestabile ale divinității. În poemul *Între două nopți*, poetul obiectualizează divinitatea, sintagma „Cu moaştele-i de piatră" fiind, într-un anume fel, sinonimă cu „Dumnezeu de piatră", din textul mai sus abordat.

Fiu(l)

Din cele şapte ocurențe ale lexemului *fiu*, reperate în ediția Caraion a operei poetice argheziene, doar una trimite la semnificația religioasă: „Şi un coşciug spânzură-n văzduh: Al Tatălui, *al Fiului* şi-al Sfântului Duh. (II, 231). *Fiu(l)* apare, aici, în compania celorlalte două nume care definesc ființa divină, semantica Sfintei Treimi.

Sfântul Duh

Sinonimul său neologic este *spirit*, pe care Arghezi nu-l cultivă în mod deosebit în poezie.

„Explicația vitalității acestui cuvânt este simplă. Echivalent al ebr. *ruah*, gr. *πνεύμα*, lat. *spiritus*, conceptul biblic şi-a pierdut sensul biblic originar, acela de „suflare", „suflu vital", dobândind în era creştină, încă din primele secole, valoarea semantică de „spirit

[15] Claude Geffré, *op. cit.*, p. 270.

BDD-A13030 © 2013 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:39 UTC)

divin", consacrată în dogma centrală a Trinității, ca desemnare a uneia din „persoanele" sau „ipostazele" consubstanțiale ale divinității unice din formula sacramentală „În numele Tatălui, al Fiului şi al Sfântului Duh !".Cu această valoare conceptuală şi de desemnare extrem de precisă şi de „tehnicizată", termenul *duh* s-a impus în uzul bisericesc românesc încă din secolele al XV-lea – al XVII-lea, consolidându-şi în timp un loc stabil în terminologia bisericească."[16].

O inventariere pertinentă a ocurențelor secvenței *Duhul Sfânt*, în texul *Noului Testament*, apare în secțiunea *Călăuză biblică*[17]. Nu stă în intenția noastră să le trecem în revistă în această lucrare.

DUH (17), *duhuri*, s.n. Din sl. *duhu*. **1.** (În superstiții) Ființă supranaturală, imaterială; arătare, strigoi, stafie. * *Sfântul Duh*: una dintre cele trei ipostaze sub care este înfățișată trinitatea divină în creştinism. * Spirit rău; drac, diavol. **2.** Suflet, spirit (al unei ființe). **3.** Capacitate intelectuală; minte, inteligență; umor, spirit. Termen religios, aparține lexicului arghezian fundamental. Iar *Sfântul Duh*, închis în colivie,/ Făcutu-s-a pui mic de pitpalac. (I, 73); Tu eşti clopoțelul *Sfântului Duh*/ Şi treci lung prin văzduh/ Şi suni lepădarea de sine/ Şi-mpărăția nopții ce vine. (I, 83); Singure vin lucrurile din trecut,/ *Duhul* lucrurilor fără ființă, fără umbră. (II, 75); Că *duhurile* rele, a ocară,/ Mânjesc catapeteasma cu aripa murdară? (II, 107); Sunt greu cum era grea Fecioara,/ Din *Duhul Sfânt*, şi-s chinuit şi trist./ Mă doare gândul, doare subsuoara./ Se zvârcoleşte parcă-n mine Crist. (II, 207); Până la ceruri, lucrul puturos/ Ajunge *duh* şi fum cu bun miros. (III, 194); Un cumpăt şi-o măsură sunt chiar şi la nebuni./ Ce *duh* spurcat te-mbie cu atâtea spurcăciuni? (III, 215); Ce *duh* ai şi ce putere/ Să-mpleteşti ceară cu miere,/ De la floarea din grădină,/ Ostenită de albină? (IV, 175); Ca pe un nefericit,/ *Duhu*

[16] Eugen Munteanu, *op. cit.*, p. 475.
[17] ***, *Noul Testament cu Psalmii*, Bucureşti, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 2002, p. 788.

BDD-A13030 © 2013 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:39 UTC)

Rău l-a ispitit/ Şi-a pierdut prin frunză, bietul,/ Astupuşul şi biletul, (IV, 186).[18].

„Interesant de constatat este şi faptul că formula *Sfântul Duh* reprezintă unul dintre segmentele „ecumenice" din româna contemporană, fiind acceptată şi întrebuinţată deopotrivă de ortodocşi, catolici şi neoprotestanţi, ca termen biblic, liturgic şi teologic."[19].

Observăm cât de predominant este semantismul vocabulei *Dumnezeu* în comparaţie cu ceilalţi trei termeni, *Tatăl, Fiul* şi *Sfântul Duh*. Despre aceştia, studiile axate pe textele religioase au convenit dintotdeauna că ei alcătuiesc, de fapt, substanţa divină, noima sa. Excluderea unui dintre aceşti termeni n-ar face decât să anuleze puterea dumnezeiască, unitatea, caracterul său invincibil.

Domn

DOMN[20] (149), *domni*, s.m. Lat. *dom(i)nus*. Frecvenţa acestui nume traduce şi celelalte sensuri posibil de a fi reperate în context, nu doar pe cel cu trimitere la divinitate, adică *Dumnezeu, Isus Cristos*. Forme gramaticale de vocativ: *Domnul(e), Doamne*. Face parte din registrul lexical arghezian dominant. Este şi formula prin care se introduce, în discursul religios, cuvântul *Dumnezeu*, semn al accentuării puterii sale semantice: *Domnul, Dumnezeul meu (nostru)!* Ruga profundă, actul suplicaţiei, al implorării umile şi repetate a divinităţii, se produce, de obicei, cu activarea ambelor teonime, ca-n exemplul: „*Domnul, Dumnezeul* mare/ Mi-a umplut două pahare/ Din cerescul lui rachiu/ Scos din lună cu burghiu." (II, 117)

„DOMN, s.m. Titlu care este dat celor trei persoane ale lui Dumnezeu: Dumnezeu-Tatăl, Dumnezeu-Fiul şi Sfântul Duh. Ar. *domnu*, *donu*, megl. *domnu*, *dom*, istr. *domnu*. Lat. *domnus*, *-um* [lat. clas. *dominus*] (Diez, I, 157, *apud* CDER 3018; Tiktin 561-562;

[18] Simona Constantinovici, *op. cit.*, p. 359-360.
[19] Eugen Munteanu, *op. cit.*, p. 475-476.
[20] Simona Constantinovici, *op. cit.*, p. 345-346.

BDD-A13030 © 2013 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:39 UTC)

Cihac 80; Puşcariu 541; CDDE 505; REW 2741; CDER 3018). Ret. *dom*, it. *donno*, fr. *dom*, sp. *don*, *dueño*, port. *dom*."[21].

„Robul a scris-o, *Domnul* o citeşte,/ Făr-a cunoaşte că-n adâncul ei/ Zace mânia bunilor mei." (*Testament*); „*Doamne*, fă-i bordei în soare,"; „Şi mai dă-i, *Doamne*, vopsele" (*Cântec de adormit Mitzura*); „Tare sunt singur, *Doamne*, şi pieziş!"; „Şi te slujesc; dar, *Doamne*, până când?"; „Trimite, *Doamne*, semnul depărtării,/ Din când în când, câte un pui de înger," (*Psalm*, I, 24-25); „Ruga mea e fără cuvinte,/ Şi cântul, *Doamne*, mi-e fără glas."; „Sunt, *Doamne*, prejmuit ca o grădină,/ În care paşte-un mânz." (*Psalm*, I, 34); „Doar mie, *Domnul*, veşnicul şi bunul,/ Nu mi-a trimis, de când mă rog, nici-unul..." (*Psalm*, I, 40); „Şi toate frunzele te cer/ Să-ți legene lin somnul,/ Ştiind că leagănă spre cer,/ În sânul tău, pre *Domnul*." (*Puțin*); „Poetul, [...]/ Visează pentru *Domnul* cu dulce în zadar/ Şi se hrăneşte zilnic cu ceai şi două cornuri." (*Din nou*); „Şi fostul meu vecin de țărm se ține/ Vecin de-o vreme, *Doamne*, şi cu tine."; „*Doamne*, aşa obişnuit eşti, biet,/ Să risipeşti făptura ta încet." (*Psalm*, I, 91); „În fiecare urzică/ A pus *Domnul* o mărgică/ Şi-a croit tulpini şi floare/ După soiuri de tipare" (*Buruiană, nu ştiu care*); „*Doamne*, vreau să-ți mulțumesc..." (*Colind*); „Şi, dimineața, proaspăta scânteie/ O ia din pâlnii de zorea/ Şi-i scrie *Domnului* cu ea." (*Om de pământ*); „*Domnul* tace./ Glasul nu-şi trimite-ncoace./ *Domnul* face." (*Denie*); „*Domnul, Dumnezeul* mare/ Mi-a umplut două pahare/ Din cerescul lui rachiu/ Scos din lună cu burghiu./ Şi-n fiecare pahar/ A lăsat şi-un drob de har.// Amândouă-s ale tale,/ Zise *Domnul*, ia-le, bea-le." (*Cântec de boală*); „Mergându-şi *Domnul* drumurile sfinte,/ Doi orbi ieşiră *Domnului* nainte." (*Cei doi orbi*); „Mă cunoşti, *Doamne*, din vie,/ Din lume, din farmece, din schit?" (*O sarică*); „Peştele din apă, parcă,/ Era, *Doamne*! cât o barcă/ Şi ieşea din râu la soare." (*Țara piticilor*); „Ion îşi zise: «*Doamne*, cel din cer,/ De spaimă-mi vine iar să zbier.»" (*Flautul descântat*); „Atât îți cer, *Doamne*, nițică răcoare." (*S-a culcat o fiară*); „Mi-e frică, *Doamne*, şovăi în contraste,/ Între fericire şi năpaste,"; „Năpârleşte-

[21] Nadia Obrocea, *op. cit.*, p. 86.

BDD-A13030 © 2013 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:39 UTC)

mă, *Doamne*, de tuleie,/ Fă-mă femeie/ Sau fă-mă iar băiat." (*Mâhniri de tânăr cărturar*); „Eu, *Doamne*, le-am primit şi mă supun,/ Stăpâne drag, gingaş ca un lăstun./ Vreau să te-ntreb: când m-ai ales, ai fost nebun?" (*De când mă ştii*); „Păi, atuncea, *Doamne* iartă,/ Nu se mulţumesc cu-atât:/ Dau urciorul tot pe gât." (*Noapte de an. Colindeţ*); „Credeau că *Domnul* e culcat/ Şi n-o să ştie ce s-a întâmplat," (*Pedeapsa*); „Când îi trimise *Domnul*, pesemne n-au aflat/ Că unul e femeie, şi celălalt bărbat." (*Solie pierdută*); „Am fost să văd pe *Domnul* bătut de viu pe cruce/ Singur în câmp cu corbii şi-a cerului răşină" (*Psalm*, II, 283); „*Domnul* mi-a pus alăturea o ceaţă,/ Şi-un puţ adânc, răzbit într-alt tărâm,/ Să sec izvorul, ceaţa s-o dărâm;"; „*Domnul* gingaşul şi milosul foarte/ Avea de dat porunci şi-ntr-altă parte,"; „Precum a fost porunca şi fuse legământul,/ Cine şi-l calcă, *Domnul*, sau robul lui, cuvântul?"; „Tu, suflet, nu-ntreba, nemântuit,/ Care din cei doi semeni te-a mînţit,/ *Domnul* din ceruri, bun, sau Necuratul./ Că-ţi mai sporeşti osânda şi păcatul." (*Haruri*); „Eşti al pământului tu, *Doamne*, dintre lunci,/ Ori ai rămas în ceruri ostatec de atunci?" (*Ţie*); „Te recunosc din gloată. Scriptura veche zice/ Că-n umbra lui, cu *Domnul*, zmulgeai, de foame, spice." (*Tainul meu*); „Începe, *Doamne*, iar să-ţi pară rău/ Că m-ai ales un timp să-ţi fiu al tău?" (*Răzvrătire*); „Cu ochii, *Doamne*,-n turla-ţi milostivă,/ Dau tot ocol stâncoasei catedrale."; „Dar, *Doamne*, încă nu a izbutit/ Să-mi încolţească boaba de cerneală."; „Uită-te, *Doamne*, jos detot, în jos,/ Se roagă către tine cel îngenunchiat." (*Psalm de tinereţe*)

Sfinţia-Ta

„Nu zic, şi eu sunt tot o haimana,/ Dar drag îmi eşti, *Sfinţia-Ta*," (*Îmi pare rău*)

Împresuratul de astre

Această sintagmă nominală metaforică este întărită sau înlocuită, nu de puţine ori, de pronumele personal *tu*: „*Tu*, în hotarul marilor

BDD-A13030 © 2013 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:39 UTC)

mistere,/ Eşti ca un semn de-a pururea putere,/ Al vieţii noastre cea fără de leac,/ *Împresuratule de astre*!" (*Muntele Măslinilor*); „De când s-a întocmit Sfânta Scriptură/ *Tu* n-ai mai pus picioru-n bătătură" (*Psalm*, I, 39); „*Tu* eşti şi-ai fost mai mult decât în fire/ Era să fii, să stai, să vieţuieşti." (*Psalm*, I, 50); „*Tu*, care ştii deschide şi descuia cu-o şoaptă,/ Eşti mai presus de mine, de meşter şi de faptă." (*Inscripţie pe o poartă de conac*); „*Tu* ai rămas de-a pururi, şi viaţa noastră piere." (*Rugăciune*); „*Tu* taci, *tu* te-ai ascuns, *tu* pieri/ Cu sculele şi farmecele tale." (*Tu taci*); „*Tu* n-ai făcut pământul din milă şi iubire./ Îţi trebuia loc slobod, întins, de cimitire." (*Psalm*, II, 360) Psalmii, în care Arghezi încearcă o apropiere făţişă de divinitate, prezenţa formei pronominale *tu* este o constantă. De remarcat este faptul că acesta apare doar la început de vers, întotdeauna sub accent.

Mare-aprinzătorul de stele

Sintagmă sinonimă, în textul poetic arghezian, cu *împresuratul de astre* este *mare-aprinzătorul de stele*, prezentă în poemul *Bine şi rău*: „Dar, *mare-aprinzătorule de stele*,/ Cum de-ai făcut şi-atâtea lucruri rele?" (*Bine şi rău*). Numirea multiplă, prin forme expresive, adesea metaforice, cum sunt cele de mai sus, certifică, într-un fel, nevoia fiinţei umane de a(-şi) arăta că e liberă şi în stare a ţine piept necunoscutului, căci: „[…] valorile care conferă sens vieţii nu pot fi conceptualizate ori întemeiate teoretic (ci doar sugerate, deci comunicate indirect, prin arte şi literatură)"[22]. Modelul acestei construcţii există şi-n Biblie: *Luminătorul de făclii*.

El

„*El*[23], *Dumnezeu*, venind în rotogoale,/ În supărarea Prea Sfinţiei Sale/ I-a luat de scurt, poruncile ştiute/ Cum le-au călcat aşa de iute. (IV, 220); „De altfel, dogma-nvaţă pe mişel/ Că orice stăpânire-i de

[22] Paul Cornea, *op. cit.*, p. 565-566.
[23] Simona Constantinovici, *op. cit.*, p. 373-374.

BDD-A13030 © 2013 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:39 UTC)

la *El*," (*Viii şi morţii*) Numirea divinităţii creştine se realizează aici sub aparenţa pronumelui personal de persoana a III-a singular, *El*, grafiat cu majusculă, dublat, în primul exemplu, de *Dumnezeu*, situat în proximitatea sa, în regim apoziţional. Studiile consacrate istoriei religiilor vorbesc însă despre *El* ca despre o altă formă a lui *Elohim*:

„Întâlnim în *Biblie* două experienţe ale divinului care corespund cu două nume: cel de *El* (altă formă: *Elohim*) şi cel de *Yahve*, prin care este denumit Dumnezeu. El (pluralul de la Elohim) desemnează divinitatea în aproape întreaga lume semitică şi sugerează, deci, continuitatea între „Dumnezeul naţiunilor" şi Dumnezeul lui Israel. Dar când Dumnezeu îşi dezvăluie numele lui Moise, acest nume de Yahve nu are sens decât pentru Israel, care face experienţa proximităţii şi prezenţei active a lui Dumnezeu."[24].

Printre cele 261[25] de ocurenţe în text ale particulelor demonstrative *cel, cea, cei, cele*, vom include şi formaţiile lexicale compuse cu *cel*, cu trimitere, iarăşi, la divinitate: *Cel-de-Sus, Cel ce făcuse lumea, Cel-ce-se-ascunde, Cel-ce-ştie, Cel ce va să vie, Cel Înnalt şi Sfânt*. Acestea sunt formate după modelul instituit chiar de Dumnezeu prin sintagma autodefiniţională *Cel ce sunt*.

„Simbolurile Divinităţii sînt în principal cele ale tatălui, judecătorului, atotputernicului, suveranului. Pentru că studiul lui Dumnezeu (teologia) este legat de cel al fiinţei (ontologia), aceşti doi termeni au fost adesea confundaţi, fiecare dintre ei fiind luat drept simbol al celuilalt, în sensul că trimit unul la celălalt în cunoaşterea imperfectă pe care o putem avea despre ei. Numele lui Dumnezeu n-ar fi decît un simbol pentru a semnifica necunsocutul fiinţei, în timp ce fiinţa n-ar fi decît un alt simbol pentru a trimite la Dumnezeul necunoscut. Nu există alt nume al lui Dumnezeu în afară de cel pe care şi l-a dat el însuşi : „Eu sînt Cel ce sînt" (Ieşirea, 3, 14)."[26].

[24] Claude Geffré, *op. cit.*, p. 273.
[25] *Ibidem*, p. 192-193.
[26] Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *op. cit.*, p. 361.

BDD-A13030 © 2013 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:39 UTC)

Cel-de-Sus

„Păduchii încă, omul, fricos, nu i-a răpus,/ Şi-s mulți, şi de tot neamul, trăzni-i-ar *Cel-de-Sus*.” (*Cerbul şi ţânţarii*)

Cel ce făcuse lumea

„*Cel ce făcuse lumea*, Iehova sau Satan,/ Nu prevăzuse mintea şi-n minte un duşman.” (*La stele*)

Cel-ce-se-ascunde

„Iată-l că intră-n ape *Cel-ce-se-ascunde*/ Scrutărilor şi gândurilor mele.” (*Lasă-mă, noapte...*)

Cel-ce-se-ascunde este o formă lexicală construită după logica şi semantica *Cărții Sfinte*, după modelul biblic din Matei, 6, 18: „Ca să nu te arăți oamenilor că posteşti, ci Tatălui tău, *Care este în ascuns*, şi Tatăl tău, *Care vede în ascuns*, îți va răsplăti ție.”[27].

Cel-ce-ştie

„Că *Cel-ce-ştie*, însă nu cunoaşte,/ Varsă-ntuneric alb cu mâna mea.” (I, 195)

Acel-ce-ştie

„*Acel-ce-ştie*, însă nu cunoaşte,/ Varsă-ntuneric alb cu mâna mea.” (*Epigraf*)

Cel ce va să vie

„N-ar fi putut din şale nicicum să se-ncovoaie,/ Ca să dezlege, – zice Iordanul din pustie, –/ Curelele opincii *Celui ce va să vie*.” (III, 102)

[27] ***, *Noul Testament cu Psalmii*, p. 14.

BDD-A13030 © 2013 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:39 UTC)

Cel Înnalt şi Sfânt

„Coliba de pe pământ/ A *Celui Înnalt şi Sfânt* (IV, 110)
Dumnezeu cel nepătruns, Nepătruns, Presupus, nezărit

„*Dumnezeu cel nepătruns*,/ Dându-i tron înalt, l-a uns." (*Ţara piticilor*); „Cine eşti tu, acel de care gândul/ Se-apropie necunoscându-l?/ Cui cere milă, sprijin şi putere/ Neştiutor nici cum, nici cui le cere?/ De-ajuns a fost ca, *nezărit*,/ Să te gândesc şi-am tresărit." (*Psalm*, I, 366); „Spre ideal,/ Te-mping spre beznele profunde,/ Greoaie, ca un şal/ De bronz, subt care doarme dus/ Alt *Nepătruns*, alt *Presupus*. –" (*Pe ploaie*)

Părinte

„PĂRINTE, s.m. 1. Titlu dat lui Dumnezeu-Tatăl. 2. Titlu de reverenţă pentru clerici. Ar. *p(ă)rinte*. Lat. *parens, -entem* (Tiktin 1125; Cihac 194; Puşcariu 1271; CDDE 1388; REW 6233 ; CDER 6155 ; MDA). Cf. it. parente, ret. *paraint*, sard. *parente*, prov. *paren*, fr. *parent*, sp. *pariente*, port. *parente*."[28].

„Pentru ce, *Părinte*,-aş da şi pentru cine/ Sunetul de-ospeţe-al bronzului lovit?" (*Psalm,* I, 13); „Cu mine omenirea, *Părinte*, se va stinge?/ Dă-mi pacea şi răbdarea s-o caut şi s-o cânt." (*Rugă de vecernie*); „Stă singuratec câinele. De pază/ [...]/ Dar ochii lui, într-un maidan, *Părinte*,/ Dau mărturia lucrurilor sfinte." (*Stă singuratec*); „Dar sufletul se roagă-n genunchi pe piatra goală:/ «Mai scapă-mă, *Părinte*, măcar de îndoială»./ Te-am dus de-a lungul vremii, în mine, ca un semn,/ Şi, făr-a te cunoaşte, mi-ai fost imbold şi-ndemn."; „Mă-mbraci în strălucite odăjdii şi veştminte/ şi mă-ncununi cu lauri. La ce folos, *Părinte*?" (*Psalmistul*); „Oh de câte ori, *Părinte*, trecătorul te-a-ntrecut!" (*Cela ce zidi statuia*)

[28] Nadia Obrocea, *op. cit.*, p. 90.

BDD-A13030 © 2013 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:39 UTC)

Cine-ştie-Cine, Cineştie, Careva

„S-ar putea să fie *Cine-ştie-Cine*.../ Care n-a mai fost şi care vine/ Şi se uită prin întuneric la mine/ Şi-mi vede cugetele toate." (*Duhovnivească*); „Semeni leit, şi te-am văzut cândva,/ Cu *Cineştie* sau cu *Careva*." (*Mi se pare...*); cu mențiunea că, aici, contextul nu limpezeşte lucrurile, ci le ambiguizează şi mai mult. *Cine-ştie-Cine* poate fi tot atât de bine *dracul, necuratul* sau, dacă ar fi să ne slujim de funcția eufemistică a limbajului, *aghiuță, mititelul, cornilă* etc. E vorba de polarizare semantică implicită. Gramatica limbii române discută astfel despre aceste forme de pronume nehotărât: „Elementul de compunere *-va* marchează opoziția lexicală dintre pronumele interogative/ relative şi cele nehotărâte. Cuantificatorii din seria *cineva, ceva, careva, câtva* sunt corespondenții nonseparativi ai cuantificatorului separativ *unul*."[29].

Acela şi *Acela Carele*[30]

„Turmele şi carele,/ Vremea, vântul trec şi pier./ Ea stă singură la cer,/ Cu *Acela Carele*..." (*Crucea veche*, II, 101); „Nici oasele nu i s-au pomenit/ *Ale aceluia* ce-n zmalț te-a-ncremenit/ Şi, frământând, ți-a dat obârşii noi." (II, 120); „– Nu v-ați gândit cu spaimă şi groază la *Acela*/ Care le vede toate? Nu v-ați cutremurat?" (III, 234).

A-toate-făcător[31]

Cuvânt format, probabil, de Arghezi prin compunere : *a* + *toate* + *făcător*. De verificat dacă există şi-n Biblie forme de numire a divinității care se scriu cu cratimă sau nu… „*A-toate-făcătorul* de râpi şi de izvoare/ În temnița ființei te-a-nchis între zăvoare." (*La stele*)

[29] Vezi Andra Vasilescu, *op. cit.*, p. 258.
[30] Simona Constantinovici, *op. cit.*, p. 15.
[31] *Ibidem*, p. 77.

BDD-A13030 © 2013 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:39 UTC)

Vecin

O vădită apropiere se produce între poet şi divinitate, tradusă prin grafierea cu majusculă a numelui *vecine*, formă de vocativ, neuzuală printre teonimele creştine. În ultimul vers avem o definiţie poetică, metaforică a termenului *vecin*, contextual cu sens religios (*Celălalt, Semenul meu, Aproapele*): „Să te numesc: duh, înger, fum sau har." Primii doi termeni, *duh* şi *înger* fac parte din lexicul aferent lexicului religios creştin. *Fum* şi *har* se îndepărtează sau se apropie semantic de aceştia prin capacitatea de-a oscila între mai multe dimensiuni lexicale, de-a transgresa limbajul comun, de a fi activi atât în limbajul poetic cât şi-n cel religios. Vezi toate ocurenţele acestui termen în *Noul Testament*, la secţiunea *Călăuză biblică*. Iată un astfel de exemplu excerptat din Ioan 1, 16, 17 : „Şi din plinătatea Lui noi toţi am luat, şi *har peste har*."/ „Pentru că Legea prin Moise s-a dat, iar *harul* şi adevărul au venit prin Iisus Hristos."[32] sau din Filipeni 1, 7: „Precum este cu dreptate să gândesc astfel despre voi toţi; căci vă port în inima mea, şi în lanţurile mele, şi în apărarea şi în întărirea Evangheliei, fiindcă voi toţi sunteţi părtaşi la acelaşi *har* cu mine."[33].

„Nu te-am văzut la faţă, dar, *vecine*,/ Te simt mereu alături, lângă mine./ Nu te aud când intri, ci, desluşit în şoapte,/ Te-ntrezăresc de cum se face noapte.// Aş iscodi cuvântul în zadar/ Să te numesc: *duh, înger, fum sau har*." (*Ghiersul îngânat*).

Isus Hristos

Eugen Munteanu conchide, în capitolul *Inconsecvenţă ortografică cu motivaţie confesională?: I(i)sus H(ch)ristos*[34], relativ la fluctuaţia grafică a numelui:

[32] ***, *Noul Testament cu Psalmii*, p. 211.
[33] *Ibidem*, p. 456.
[34] Vezi Eugen Munteanu, *op. cit.*, p. 487-505.

BDD-A13030 © 2013 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:39 UTC)

„Teonimul creştin cel mai important, numele însuşi al Mântuitorului, nu beneficiază încă, în ortografia românească actuală, de o formă normată, stabilă şi unică. Absența unor indicații exprese privitoare la acest nume în lucrările cu caracter normativ atestă pe de o parte absența în uz a unei norme ortografice unice şi contribuie, pe de altă parte, la perpetuarea acestei situații.”[35].

Arghezi îl numeşte de fiecare dată altfel, de parcă unul şi acelaşi ar fi multiplu. De cele mai multe ori, denumirea scoate în evidență calitățile fundamentale ale divinității: omniprezența, atoateştiința, misterul, capacitatea de creație etc. De 26 de ori apare în poeziile cuprinse în ediția Caraion, sub două forme şi una compusă: *Isus, Hristos, Isus Hristos*. Nu remarcăm oscilații la nivelul grafiei.

O inventariere a ocurențelor numelui *Iisus Hristos*, grafiat doar în această formă în *Noul Testament*, ediția din 2002, găsim, aşa cum am putut constata pe parcursul acestei lucrări, la secțiunea *Călăuză biblică*[36]. Condacele şi icoasele, feluritele acatiste propun o retorică emfatică, repetitivă, redundantă, a numelui acestei ipostasieri.

HRISTOS[37] (9), Iisus. Din gr. *hristos* „uns, trimis”. Corespunde numelui ebraic *mesia*. Fiul lui Dumnezeu. Întemeietorul creştinismului. E trist diaconul Iakint/ Şi temerile lui nu mint./ Fur şi tâlhar întru *Hristos*,/ El printre frați trecu sfiios. (I, 22); Cunoaşte toate domnişoarele mititele/ Care poartă pe *Hristos* între mărgele,/ Şi pe cele care s-au măritat,/ Cu diplomă şi certificat. (I, 70); Crucea veche de la drum/ Este cum s-a pomenit,/ Cu *Hristos* cel răstignit,/ Zugrăvit cu terci de fum. (II, 100); Ți s-a făcut puterea de prisos/ Slujind Erodiadei şi lui *Isus Hristos*. (II, 224); Sărac la-nfățişare şi aspru-ntru Hristos,/ Pe dinlăuntru miezul e fraged şi gustos. (III, 224); Că focul, sângele şi fierul/ I le-a trimis spre pocăință cerul,/ În numele săracului *Hristos*,/ Şi că s-a-nvrednicit de ele cu prisos (IV, 227); Şi

[35] *Ibidem*, p. 487.
[36] ***, *Noul Testament cu Psalmii*, p. 790.
[37] Simona Constantinovici, *op. cit.*, p. 62-63.

BDD-A13030 © 2013 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:39 UTC)

cum fuge şi se duce,/ De subt barbă-i saltă-o cruce,/ Pe un lanț de aur gros,/ Ca să-i placă lui *Hristos*. (IV, 252).

ISUS[38] (17), s.m. V. *Hristos*. Dar la fereastra staulului, sus,/ De câte ori oprindu-ne, din grabă,/ Nu am zărit lumina lui *Isus*/ Şi-am auzit că vocea lui ne-ntreabă? (I, 73); S-a ridicat la geamuri pământul până sus./ Cât lumea-i era piscul, şi-n pisc plângea *Isus*. (I, 103); Pot eu, *Isuse*, răbda/ Să văd deasupra sfintelor odoare/ Crucea ta,/ Semn de vânzare? (I, 181); E jocul Sfintelor Scripturi./ Aşa s-a jucat şi domnul nostru *Isus Hristos*/ Şi alții, prinşi de friguri şi de călduri,/ Care din câteva sfinte tremurături/ Au isprăvit jocul, frumos. (I, 190); Baciul *Isus* şi-apostolii ciobani,/ Scârbiți de slava ce-o dau vieții vecii,/ Au pogorât, ca-ntr-alte mii de ani,/ Să pască oile, măgarii şi berbecii. (II, 148); *Isusul* meu nu-i cel adevărat,/ Şi eu nu-l pot nici duce, nici cunoaşte. (II, 207); Şi-ntr-un ungher, vom face din covoare/ Un pat adânc, cu perinile moi,/ Dacă *Isus*, voind să mai scoboare,/ Flămând şi gol, va trece pe la noi. (III, 10); *Isus* mi se-arătase la lună, prin livede./ Parc-ar fi spus în şoaptă: «Nu cerceta, ci crede». (III, 298); Se-ndoieşte, *ca Isus*/ Să mai facă vreo minune,/ Ca în timpurile bune,/ Şi grăbeşte a-şi ascunde/ Bine părțile rotunde. (IV, 252).

”Dumnezeu s-a făcut cunoscut: s-a revelat în Iisus Hristos, ceea ce face posibilă o teologie, un discurs despre Dumnezeu. Se vorbeşte de teologie *catafatică* pentru a denumi această teologie afirmativă. Dar, chiar şi după revelație, esența lui Dumnezeu rămâne dincolo de ceea ce am putea cunoaşte: ele este Dumnezeul ascuns. Se vorbeşte de teologie negativă sau *apofatică* pentru a denumi o telogie care păstrează mereu acest sens al incomprehensibilității lui Dumnezeu. Teologia Părinților greci este deosebit de reprezentativă pentru un astfel de spirit.”[39]

[38] Simona Constantinovici, *op. cit.*, p. 87.
[39] Claude, Geffré, *op. cit.*, p. 276.

BDD-A13030 © 2013 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:39 UTC)

În psalmi, cum e şi firesc, divinitatea este numită constant *Dumnezeu, Domn* sau *Părinte*. Această suparapunere sau comuniune perfectă a celor trei lexeme impune un semantism absolut. Textul se acoperă cu o aură, care-l face face adesea inaccesibil, impenetrabil. Sub aripa ocrotitoare a vocativului *Doamne* totul pare posibil. Transpare însă, din toate poemele, teama generică a apropierii, fie şi prin puterea gândului, de divin. Se desluşeşte, de asemenea, sentimentul unei cu greu disimulate admiraţii, al întrebării şovăielnice, sfielnica iubire. Intimitatea dintre poet şi divinitate ne face să credem că una din principalele sale faţete a fost dezvăluită: umorul după tiparele căruia ne-a croit şi pe noi, fiinţele umane.

Şi-n proză numirea divinităţii se face în moduri diferite, dar cea mai frecventă rămâne *Dumnezeu*. Spicuim trei din apariţiile acestei vocabule în prozele argheziene: „Omul are simţul juridic dezvoltat, şi ceea ce-l deosibeşte de animalele lipsite de suflet este, pe lângă cunoaşterea de *Dumnezeu*, semnul întrebării.”[40] sau „Nu mai plânge, Miţule! S-a dus acolo unde se duc toate baloanele, la *Dumnezeu*...”[41] sau „Dar Moş Crăciun este *Dumnezeu*. El a făcut toate jucăriile, şi le face în fiecare an, cu mare punctualitate, pe zăpadă. Nimeni nu scoate pomi iarna, decât el.”[42]

Polarizarea semantică presupune existenţa a doi poli semantici divergenţi, cum ar fi, în cazul numirii divinităţii, *Dumnezeu*, polul prim, şi, la capătul celălalt al axei semantice, *Cine-ştie-Cine, Cineştie, Careva*. Se observă că triada ultimă se situează în regim de incertitudine, pe modelul existent în paradigmele pronominale nehotărâte.

Un alt caz de polarizare semantică explicită se găseşte în exemplul: „*Cel ce făcuse lumea*, Iehova sau Satan,/ Nu prevăzuse mintea şi-n minte un duşman.” (*La stele*), unde segmentul perifrastic *Cel ce făcuse lumea* e „explicitat” printr-o apoziţie nominală, formată din doi termeni aflaţi în regim de coordonare disjunctivă,

[40] Tudor Arghezi, *Cartea cu jucării. Amărăciuni*, în *Scrieri*, 7, *Proze*, Editura pentru Literatură, 1965, p. 21.
[41] Idem, *Cartea cu jucării. Balonul spart*, în *Scrieri*, 7, *Proze*, p. 63.
[42] Idem, *Cartea cu jucării. Calendarul copiilor*, în *Scrieri*, 7, *Proze*, p. 102.

BDD-A13030 © 2013 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:39 UTC)

Iehova sau Satan. Ambiguizarea e vădită, distanța semantică dintre cele două nume fiind absolută. Se întâmplă, astfel, ca *Cel ce făcuse lumea*, adică, în viziunea obişnuită, creştină, teologică, *Dumnezeu*, să fie pus sub semnul îndoielii sau al întrebării neliniştite.

În psalmii arghezieni, numele divinității e, în chip firesc, intim legat de semantica religioasă. Poetul a avut întotdeauna, în poezie, forța de a se plasa în imediata vecinătate a divinului, a sacrului, cu toate formele pe care acesta le poate lua, la un moment dat. Relaționarea de tip arghezian, sarcastică, ironică, dual, perturbează dialogul firesc dintre creştin şi divinitate. Poetul pune constant, într-un mod sau altul, o barieră între sine şi cel care l-a creat, chiar dacă se forțează să-l considere aproapele său.

Bibliografie

***, *Noul Testament cu Psalmii*, Bucureşti, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 2002.

***, *Gramatica limbii române.* I. *Cuvântul*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2005.

Barbu, Daniel, *Scrisoare pe nisip. Timpul şi privirea în civilizația românească a secolului al XVIII-lea*, Bucureşti, Editura Antet, 1996.

Constantinovici, Simona, *Dicționar de termeni arghezieni*, volumul I (A-F), Timişoara, Editura Universității de Vest, 2004.

Constantinovici, Simona, *Dicționar de termeni arghezieni*, volumul II (G-O), Timişoara, Editura Universității de Vest, 2008.

Constantinovici, Simona, *Palimpseste arghezieni*, Timişoara, Editura Politehnica, 2005.

Cornea, Paul, *Interpretare şi raționalitate*, Iaşi, Editura Polirom, 2006.

Dorcescu, Eugen, *Poezia mistico-religioasă. Structură şi interpretare*, în „Orient latin", an XIII, nr. 2-3, 2006, p. 29-31.

Eliade, Mircea, *Nostalgia originilor. Istorie şi semnificație în religie*, traducere de Cezar Baltag, Bucureşti, Editura Humanitas, 1994.

Chevalier, Jean, Gheerbrant, Alain, *Dicționar de simboluri. Mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere*, Iaşi, Editura Polirom, 2013.

Geffré, Claude, *Creştinismul: a spune „Dumnezeu" în istorie*, în (coord.) Jacques Bersani, *Enciclopedia religiilor*, traducere de Nicolae Constantinescu, Bucureşti, Pro Editură şi Tipografie, 2005.

Gînsac, Ana-Maria, *Teonimie românească*, Iaşi, Editura Universității Alexandru Ioan Cuza, 2013.

BDD-A13030 © 2013 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:39 UTC)

Jinga, Constantin, *Fişe de iniţiere în lectura Vechiului Testament*, Editura Marineasa, Timişoara, 2000.
Jinga, Constantin, *Biblia şi sacrul în literatură*. Cuvânt însoţitor de Theodor Baconsky, Editura Universităţii de Vest, colecţia „Episteme", 2, Timişoara, 2001.
Mărănduc, Cătălina, *Dicţionar de expresii, locuţiuni şi sintagme ale limbii române*, Bucureşti, Editura Corint, 2010.
Munteanu, Eugen, *Lexicologie biblică românească*, Bucureşti, Editura Humanitas, 2008.
Obrocea, Nadia, *Elementul latin în limbajul religios românesc*, Szeged, JATEPress, 2013.

MODALITIES OF NAMING DIVINITY IN ARGHEZI'S POETIC TEXT

(Abstract)

Key-words: *text, poetry, God, religion, semantics, stylistics*

The paper *Modalities of naming divinity in Arghezi's* poetic text analyzes the various semantic and stylistic possibilities used by a nonconformist poet as Arghezi to refer to the divinity and, by extension, to the entire religious vocabulary. Depending on the context, divinity is: *Dumnezeu*, *Domnul*, *El*, *Cel-de-Sus*, *Sfinţia-Sa*, *Împresuratul de Astre*, *Acel-ce-ştie*, *Părinte, Tatăl, Cine-ştie-Cine, Cineştie, Careva*, *Acela Carele, A-toate-făcătorul, Cel ce făcuse lumea, Cel-ce-se-ascunde, Mare-aprinzătorul de stele* etc. By cataloging the numerous names, but also a wide range of memorable stylistic sequences, our analysis will reveal mainly two phenomena: the semantic polarization and the poetic metaphorization, by using religious words, which comprise a dominant semantic field in Arghezi's poetry.

BDD-A13030 © 2013 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:39 UTC)